

אורנים ללא גבולות: אורנים בראי של רב-לשוניות, רב-תרבותיות ופעילות חינוכית בזירה הבינלאומית

תהליך פְּנְאָוּם אורנים קשור בטבורו לרב-תרבותיות של המכללה, ומתרחש בשלושה שלבים: יצירה והעמקה של קשר עם מוסדות להשכלה גבוהה וקהילות בחו"ל; אירוח של אנשי סגל וסטודנטים ממוסדות להשכלה גבוהה מחו"ל; והיווצרות של אקלים רב-תרבותי בקרב סגל וסטודנטים מתרבויות שונות בארץ. במסמך זה מובאת הצעה לשני סימפוזיונים עוקבים שיעסקו בתהליך זה, באמצעות בחינת הפעילות של מכללת אורנים בזירה הבינלאומית בהובלת בית הספר הבינלאומי באורנים, ובהיבט הרב-תרבותי והרב-לשוני של הקמפוס.

הסימפוזיון הראשון יעסוק בבחינת הפעילות וההשפעה של אורנים בזירה הבינלאומית, בקרב יהדות התפוצות – באירופה, בארצות הברית ובסין; הסימפוזיון השני יבחן את החברה הישראלית הרב-תרבותית והרב-לשונית המתהווה בקמפוס אורנים, ואת האינטראקציה שבין המכללה והקהילות הסובבות אותה. ניגע גם ביחס ההשפעה ההדדי שבין הפעילות של אורנים בזירה הבינלאומית לבין הסגל והסטודנטים באורנים.

שני הסימפוזיונים מספרים את סיפור השתלבותם של מרצים/חוקרים וסטודנטים של אורנים בפעילות בינלאומית, ומראים את כוחה של אותה פעילות בהצמחת מודעות לרב-לשוניות ולרב-תרבויות בקרב אנשי סגל וסטודנטים בקמפוס. הדדיות זו תודגם, למשל, בהצגת פרויקט חולמי הגליל, שמשקף את הקשרים מחוץ ובתוך אורנים: הפרויקט, יוזמה בינלאומית ואורנימית, מפגיש בין תלמידי תיכון מקהילות יהודיות וערביות בישראל, בליווי סגל וסטודנטים של אורנים מאותן קהילות, וכשנוסעים לחו"ל בין תלמידים ומחנכים מקהילות אלה לבין תלמידים מתרבויות ודתות שונות ברחבי העולם.

סימפוזיון שני: אורנים ללא גבולות: אורנים בראי של רב-לשוניות ורב-תרבויות

יושבת ראש הסימפוזיון: ד"ר ג'נינה קהן-הורביץ

משך הסימפוזיון: 90 דקות (ארבע הרצאות באורך 15 דקות כל אחת, ואחריהן דיון)

1. הרצאה: חולמי הגליל: המרחב שביני לבין האחרים - טיפוח מודעות לזהות אישית וכלים לשיח בין זהויות בקרב מתבגרים יהודים וערבים במגוון מעגליהם האקולוגיים

מציגים: ד"ר רחל רביד וד"ר אמיל חלון

משך ההרצאה: 15 דקות

תקציר: חולמי הגליל היא תוכנית נוער וקהילה של אורנים, שמטרתה לקדם מערכות קשרים חיוביות וחיים משותפים של יהודים וערבים בגליל, דרך חוויות משותפות בישראל ובחו"ל. בתוכנית, שפועלת מזה שבע שנים, משתתפים מספר שווה של יהודים וערבים: מורים ותלמידים מבתי ספר תיכוניים בגליל, וסטודנטים

ומרצים של מכללת אורנים. לתוכנית ועד מנהל בינלאומי והיא מנוהלת על-ידי בית הספר הבינלאומי במכללת אורנים.

התוכנית תורמת למורים שמשותפים בה להוראה מיטבית, המקדמת שיח רגיש תרבותית במסגרות פורמליות ובלתי פורמליות. במהלך המפגשים בתוכנית בא לידי ביטוי החופש להבעת עמדה ודעה אישית בשפת האם, יחד עם זכות הבחירה בשפה האנגלית כמגשרת בין זהויות ונרטיבים. מטרת התוכנית לאפשר חיפוש משמעות בגיל ההתבגרות. המפגש וההיכרות עם האחר והשונה עומד במרכז כל הפעילויות. הצלחת התוכנית ניכרת בקידום עשייה משותפת ותחושת תקווה אצל התלמידים והמורים של בתי הספר, ושל הסטודנטים והמרצים של אורנים המלווים את התלמידים והמורים שלוקחים בה חלק.

בהצגה זו נביא את סיפור העצמת הזהות האישית של משתתפי התוכנית ונתאר את קידום ההיכרות, הקשר והשיח הטעון בין הזהויות באמצעות השפה האנגלית.

2. הרצאה: חולמי הגליל – המסע והשפעתו על קהילות בחו"ל

מציגות: ד"ר רוברטה בל-קליגלר ופאתן תאבאג'ה

משך ההרצאה: 15 דקות

תקציר: חולמי הגליל היא תוכנית של אורנים שנועדה לקדם חיים משותפים של יהודים וערבים בגליל באמצעות חוויות משותפות. בנוסף למגוון החוויות בישראל, הכוללות סדנאות, סמינרים, כנסים ועוד, מרכיב משמעותי של התוכנית הוא נסיעה משותפת לחו"ל של תלמידים, סטודנטים ומרצים יהודים וערבים מישראל.

הרצאה זו מספרת על תוצאה לא צפויה של התוכנית – השפעתה על המארחים בחו"ל: מסיכומי הביקור שנערכים כל שנה, נמצא שלנוכחות המשלחת הרב-תרבותית מישראל השפעה משמעותית על אנשים ומוסדות בחו"ל. בקהילות היהודיות דיווחו מנהלי בתי ספר, מורים ומשפחות מארחות שפגישה עם תלמידים יהודים וערבים מישראל שינתה את תפיסותיהם לגבי ישראל; בבתי ספר ציבוריים (לא יהודים) שבהם התארחו המשלחות מישראל, ביקשו מורים ותלמידים להמשיך את הקשר, הן ברמה חברתית והן ברמה לימודית. גם מורים וגם תלמידים בבתי ספר אלה סיפרו ששיחות עם בני גילם בקבוצה היהודית-ערבית היא דרך למידה עוצמתית ומעניינת.

מאז תחילת פעילותה של תוכנית חולמי הגליל לפני שבע שנים, הביקוש מקהילות בחו"ל לארח משלחת חוזרת רק עולה. מעניין לשקול איך תוכנית זו תוכל למנף את ההיכרות והנוכחות של אורנים בחו"ל.

3. הרצאה : תחושת שייכות למוסד אקדמי בקרב סטודנטים מקבוצות תרבותיות שונות

מציגה : ד"ר לודמילה קריבוש

משך ההרצאה : 15 דקות

ההרצאה מציגה מחקר כמותי שבחן אם קיימת תחושת שייכות למכללה בקרב סטודנטים מאורנים, מה רמתה, ומהם הגורמים המסבירים אותה. תחושת שייכות מוגדרת בספרות המחקרית כמידת הרגשתו של הפרט לגבי היותו מקובל, מכובד, מוכל ונתמך בסביבתו החברתית, וכן תחושת שייכות הוא צורך בסיסי שלו להיות חלק מקבוצה. השערת המחקר הייתה כי תחושת שייכות כזו תתפתח גם בקרב קהילה סטודנטיאלי, וכי עוצמתה תהיה שונה אצל סטודנטים מקבוצות תרבותיות שונות.

המדגם כלל 424 סטודנטים מקבוצות תרבותיות וחברתיות שונות (יהודים ילידי הארץ, יהודים עולים, ערבים מוסלמים, ערבים נוצרים, ערבים דרוזים), הלומדים במכללת אורנים. ממצאי המחקר הצביעו על הבדלים בעוצמה של תחושת השייכות בין נציגי קבוצות תרבותיות שונות, ועל מספר תנאים להבניית תחושת שייכות למכללה : צמצום חוויית ההדרה ומניעתה ; עידוד יחסי גומלין בין סטודנטים ממגזרים שונים ; והתנהלות המכללה כקהילה רב-תרבותית. נמצא כי הסטודנטים מצפים למענים התואמים את הערכים הדמוקרטיים המשותפים לצד הערכים הייחודיים של קבוצתם התרבותית הספציפית, ובהתאם לכך מבנים את תחושת שייכותם למכללה. במקביל, נראה כי לעתים העצמת הקבוצות המודרות מביאה לתחושות קשות בקרב הקבוצות הדומיננטיות, אשר חוות כי השפעתן ורצונן להשתייך פוחתים.

4. הרצאה : האם רב-לשוניות מובילה למודעות ולסובלנות לאחרים בקמפוס ?

מציגה : ד"ר סוזן יפה

משך ההרצאה : 15 דקות

תקציר : קמפוסים של מוסדות אקדמיים מספקים שפע של הזדמנויות לחוויות רב-לשוניות / רב-תרבותיות. למרות הפוטנציאל, על-פי הספרות המחקרית רוב האינטראקציות בקמפוס מתרחשות בקרב סטודנטים עם רקע תרבותי/לשוני משותף, בעוד שאינטראקציה בין סטודנטים מרקע שונה הרבה פחות תדירה. ייתכן שיש קשר בין רב-לשוניות בקרב סטודנטים לבין מודעות וסובלנות לרב-תרבותיות / רב-לשוניות בקמפוסים של מוסדות אקדמיים ובחברה בכללותה.

בהרצאה זו יוצג מחקר שבחן את המודעות ואת היחס של סטודנטים לרב-לשוניות / רב-תרבותיות בישראל ובקמפוסים, וכן את זהותם החברתית. למעלה מ-300 סטודנטים ישראלים מילאו שאלון מקוון בשפה לבחירתם : עברית, ערבית או אנגלית. השאלון התמקד במודעות הסטודנטים לנוכחותן של תרבויות/שפות

שוונת בישראל ובקמפוס, ובעמדותיהם כלפי השימוש בשפות שונות בכיתה בפי מרצים וסטודנטים. לבסוף, המשתתפים התבקשו לתאר את זהותם, בהתייחס להיבטים חברתיים, תרבותיים ולשוניים.

הסטודנטים הפגינו מודעות מינימלית לרב-לשוניות ברמה הלאומית; עם זאת, חשיפה לרב-לשוניות בחייהם האישיים הביאה להגברת מודעותם לרב-לשוניות, וקידמה יחס סובלני כלפי בני קבוצות אחרות. ממצאים אלו מצביעים על כך שחשיפה לרב-לשוניות / רב-תרבותיות בקמפוס עשויה להגביר את המודעות ואת הסובלנות לדוברי שפות ותרבויות שונות.